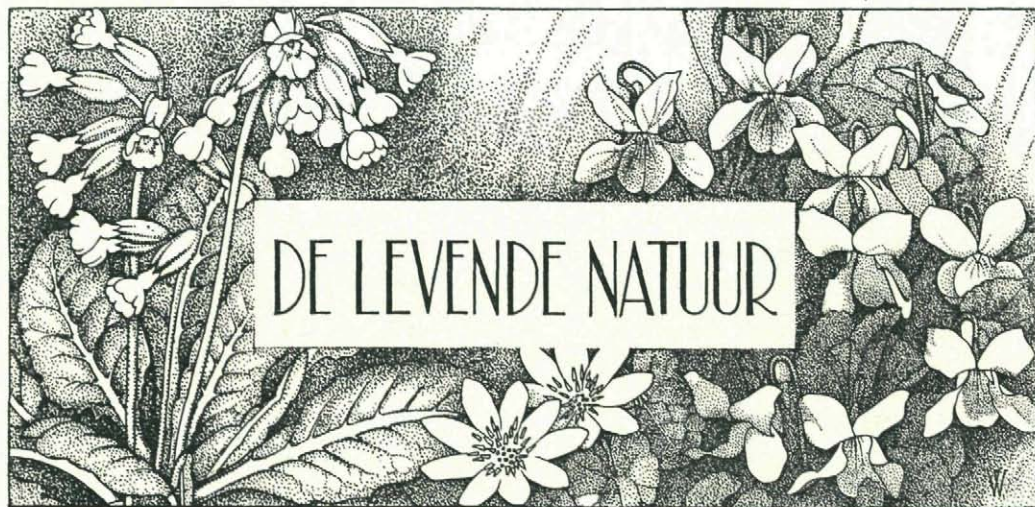

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSE

De noordelijke Ventjagersplaten, een waterwildrefugium in het Haringvliet

G. L. OUWENEEL.

Daar waar het Hollands Diep zich splitst in Volkerak en Haringvliet presenteert zich een gebied waar de passerende randstedeling, gewend aan overdadig met kunstwerken gevulde landschappen, zich vaak de tijd gunt even te genieten van de wijde vergezichten. Staande op de parkeerplaats van het Helle-gatsplein en kijkend naar het westen ziet men een complex van platen en brede geulen, deels gemarkeerd door strekdammen. Niet altijd zal men zich realiseren dat de duizenden vlekken en stippen die aan het einde van de gezichtskring trillen in het zonlicht, enorme scharen vogels betreffen die het platencomplex bevolken (fig. 1).

Het ontstaan van de Ventjagersplaten is

reeds bekend van vóór 1930. Rijkswaterstaat legde in het begin van de jaren dertig strekdammen aan, teneinde de scheepvaart-routes te vrijwaren van slib- en zandbezinkingen. Door de moeilijke bereikbaarheid zijn nagenoeg geen gegevens bekend omtrent soorten en aantallen vogels die het platencomplex frequenteerden vóór het totstandkomen van de eerste waterstaatkundige werken uit hoofde van het Deltaplan. Het feit dat na de oorlog reeds de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels de jacht pachtte, welk recht later door de Stichting De Beer werd overgenomen, bewijst dat de platen altijd een vooraanstaand waterwild-gebied zijn geweest. De publikatie van Lebre-

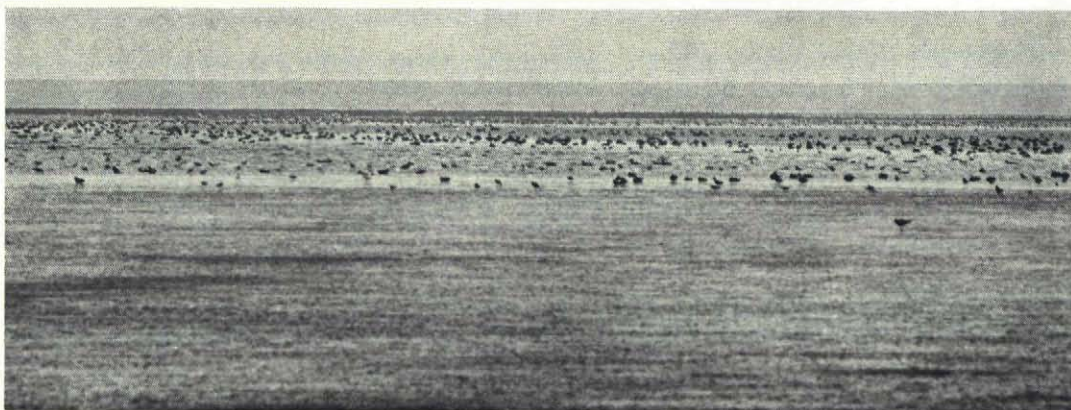

Fig. 1. Een deel van de concentraties op 18-8-1971.

(2) alsmede een verslag van de auteur (5) geven een uitvoerige beschrijving van het complex, zodat hier kan worden volstaan met een globale schets en een meer gedetailleerde behandeling van de ontwikkeling na de sluiting van het Volkerak aan de zijde van het Hollands Diep in 1969, en van het Haringvliet in 1970.

In 1959 kwam de ca. 4 kilometer lange dam gereed vanaf Goeree-Overflakkee naar het op de splitsing van de drie stromen opgesloten Hellegatsplein. Deze dam, in het vervolg aan te duiden met Dammenweg, scheidde het complex in twee delen: het zuidelijk deel met een oppervlakte van ca. 400 ha aan droogvallende gronden en het deel ten noorden van de Dammenweg dat totaal ca. 700 ha meet. De zuidelijke platen worden doorsneden door enkele geulen, maar zijn vanaf de Dammenweg en vanaf de oever van Overflakkee te betreden. Na de voltooiing van de dam tussen Noordbrabant en het Hellegatsplein vond niet langer bovenwaterafvoer langs het Volkerak plaats. De desbetreffende dam werd het eindpunt van de zoute getijdenstromingen via het Oosterschelde-Zijpetracé. De gemiddelde hoogwaterstand op de zuidelijke platen nam belangrijk toe en de snelle verzilting van het milieu had tot gevolg dat de uitgestrekte riet- en biezenvelden

onder de Flakkeese wal nagenoeg afstierven. Geheel verschillend was de ontwikkeling rond het noordelijke platencomplex, waar na voltooiing van de Dammenweg een zelfstandig sedimentatie-proces begon. De eigenlijke Ventjagersplaat ligt tussen de zuidoostpunt van Tiengemeten en de Dammenweg. Ter plaatse is het Haringvliet ca. 3 km breed; de vaargeul leidt tussen Tiengemeten en de Ventjagersplaat, terwijl het zg. Ventjagersgaatje — een geul die voorheen bij laagwater nog altijd tot 500 meter breed was — deze weer scheidt van de Dammenweg. Vóór de sluiting van het Volkerak was de gemiddelde hoogwaterstand ca. 1,25 m +N.A.P. en de gemiddelde laagwaterstand ca. 0,82 m —N.A.P. Na april 1969 werd het verschil tussen de gemiddelde hoog- en laagwaterstand ruim een halve meter geringer en schoof de grens tussen zout- en zoetwater zodanig naar het westen dat de noordelijke Ventjagersplaten in het zoetwatergetijdengebied kwamen te liggen. Bij gemiddeld hoogwater stond met uitzondering van een smalle strook grond langs de Dammenweg het gehele gebied onder; bij gemiddeld laagwater viel in totaal ca. 490 ha droog, waarvan ca. 230 ha van de eigenlijke Ventjagersplaat. De noordelijke platen bestaan uit zandig materiaal. Rijkswaterstaat stelde vast dat tussen

1960 en 1968 een jaarlijkse sedimentatie van 1,5 cm plaatsvond.

Werd het milieu rond en op de noordelijke platen tot november 1970 gekenmerkt door een zekere onvastheid, veroorzaakt door de getijden, de ter plaatse optredende circulatiestromingen, het wisselende zoutgehalte en de omstandigheid dat een aanzienlijke oppervlakte aan platen voortdurend op de grens van land en water verkeerde, na de sluiting van het Haringvliet werden een aantal van deze elementen sterk afgezwakt dan wel geheel uitgeschakeld. Het Haringvliet ging verzoeten, de stroomsnelheden verminderden sterk en het opslibbingsproces nam af. Voorspeld was dat na de sluiting de gemiddelde hoogwaterstand 0,55 m + N.A.P. en de gemiddelde laagwaterstand 0,25 m + N.A.P. zou bedragen. In de winter 1970-1971 lagen de gemiddelde standen ietwat boven deze waarden, in de zomer van 1971 werd deze prognose redelijk bewaarheid, terwijl door de droge nazomer en herfst van 1971, als gevolg waarvan de waterstand op de grote rivieren tot uitzonderlijk lage waarden daalde, grote delen van het complex voor langere aaneengesloten perioden droogvielen. Daar ca. 19 ha een terreinhoogte bezit tussen 0,50 m en 0,75 m + N.A.P. en ca. 75 ha een hoogte tussen 0,25 m en 0,50 m + N.A.P., bleef een met name voor het waterwild belangrijke eigenschap van het complex — platen die juist boven dan wel net onder de waterspiegel liggen — ook na de sluiting

hoogst gelegen proefvlakte (ca. 0,75 m + N.A.P.) hogere planten aangetroffen, nl. kiemplanten en vegetatieve exemplaren met geringe vitaliteit, in totaal 13 exemplaren van 8 soorten, o.a. Zilte rus (*Juncus gerardii*), Zeebies (*Scirpus maritimus*) en Mattenbies (*Scirpus lacustris*). De bodemlaag bestond voornamelijk uit wieren. In de lagere proefvlakten waren diatomeeën dominant. Werden in 1970 op de strekdammen 25 hogere plantesoorten aangetroffen, in 1971 was dit opgelopen tot 84 van een zodanige uiteenlopende soortensamenstelling dat geen van de soorten dominant of aspectbepalend genoemd kon worden (schrift. med. P. A. Siim). Hieruit blijkt wel hoe snel na de sluiting van het estuarium planten verschijnen die vóór deze ingreep niet aanwezig waren. Het Delta-Instituut stelde tevens een onderzoek in naar de vegetatieve ontwikkeling op de strook langs de noordflank van de Dammenweg. Deze strook is vegetatief in twee delen te scheiden, waarvan een haaks op de Dammenweg staande strekdam globaal de scheiding vormt. Op het oostelijk deel werd in 1969/1970 grondspecie gebracht, zodat de natuurlijke gang van zaken werd verstoord; de vegetatie aldaar is homogener dan die van het westelijk deel. Afhankelijk van de waterstanden varieert de breedte van de desbetreffende strook van ca. 100 tot ca. 350 m. Op de hoogst gelegen gronden, waarvan delen ook vóór de sluiting reeds vrijwel permanent droog bleven, treffen we een rijk

bies (*Scirpus maritimus*) en nog lager plaatselijk Ruwe bies (*Scirpus lacustris* subsp. *glaucus*). Meer oostelijk vinden we eerst na de sluiting permanent drooggevallelen delen. Hier was in de zomer van 1971 Zilte rus (*Juncus gerardii*) dominant, waarbij o.a. Grote weegbree (*Plantago major*) en Zilte schijnspurrie (*Spergularia marina*) het aspect mede bepaalden. Tussen deze delen en het water reikt een vochtige strook waar Moerasandijvie (*Senecio congestus*) en *Vaucheria* spec. domineren met een overigens in 1971 (nog) tamelijk gering bedekkingspercentage. Ook op de hoger gelegen delen was in de zomer van 1971 de vegetatie van grote oppervlakten nog tamelijk ijl. Verder naar het oosten was een vegetatie met een duizendknoop (*Polygonum* spec.) als dominante en plaatselijk Greppelrus (*Juncus bufonius*) als aspectbepalende soort. De bedekking neemt toe tot ca. 75%. Ter hoogte van het Hellegatsplein wijzigt de vegetatie zich wederom; de biezen gaan hier sterk overheersen.

Bij de vogeltellingen die van 25 t/m 31 augustus 1966 onder auspiciën van het Delta-Instituut in Zuidwest-Nederland plaatsvonden, kwam men in totaal op 325.000 watervogels (10). In 1971 heb ik op enige data gepoogd de vogelconcentraties op de noordelijke Ventjagersplaten qua soort en aantal te inventariseren. De resultaten staan vermeld in tabel 1. Op 18 augustus 1971 telde ik 26.800 en op 11 september 1971 29.900 stuks waterwild en steltlopers. Deze aantallen, geprojecteerd op de waterwildbevolking van de gehele delta zoals die eind augustus 1966 kon worden gekwantificeerd, doen inzien dat althans in de nazomer bijna 10% van de in Zuidwest-Nederland pleisterende watervogels zich op de noordelijke Ventjagersplaten kunnen ophouden. Deze vergelijking gaat gedeeltelijk mank: tussen 1966 en 1971 vonden in de delta een reeks waterstaatkundige veranderingen plaats die ingrij-

pende biotoopwijzigingen tot gevolg hadden waardoor qua soort en aantal aanwijsbare mutaties in het bezoekpatroon van diverse vogelsoorten plaatsvonden. Dit geldt zeker ook voor de Ventjagersplaten en hoewel een beschouwing over deze veranderingen buiten het bestek van dit verslag valt, zal, waar noodzakelijk en voor zover bekend, bij het behandelen van de diverse vogelsoorten apart, aandacht worden besteed aan het voorkomen van de desbetreffende soort in het gebied vóór de sluiting.

Tabel 1. Aantallen watervogels en steltlopers op enige data in 1971 op de noordelijke Ventjagersplaten.

	9-6	26-6	18-8	11-9	9-10
Fuut	2	8	—	60	70
Aalscholver	10	30	150	210	175
Blauwe reiger	1	—	1	2	—
Lepelaar	—	—	5	—	—
Wilde eend	2000	300	12.500	20.000	9000
Smient	—	—	—	40	40
Wintertaling	3	—	3000	3750	1500
Zomertaling	—	—	3	—	—
Slobeend	15	—	3750	—	400
Krakeend	—	—	4	—	—
Bergeend	3000	650	900	500	200
Grauwe gans	275	305	—	180	200
Knobbelswaan	—	—	60	91	—
Schalekster	brvs.	brvs.	60	20	—
Kievit	—	200	400	750	200
Goudplevier	—	—	600	450	20
Bontbekplevier	300	70	750	500	150
Strandplevier	200	200	10	—	—
Steenloper	2	—	—	—	—
Wulp	—	30	350	350	40
Regenwulp	—	—	geh.	1	—
Rosse grutto	—	20	650	—	—
Oeverloper	—	—	10	5	—
Tureluur	30	175	90	—	—
Groenpootruiter	—	—	geh.	geh.	—
Zwarte ruiter	—	30	geh.	geh.	geh.
Kleine strandloper	2	—	—	1	—
Bonte strandloper	100	2	600	90	625
Krombekstr.loper	—	—	4	—	—
Kemphaan	10	175	2000	3000	750
Kluut	200	100	1250	1100	60
Dwergmeeuw	—	15	1	—	—
Zwarte stern	—	1	10	10	—

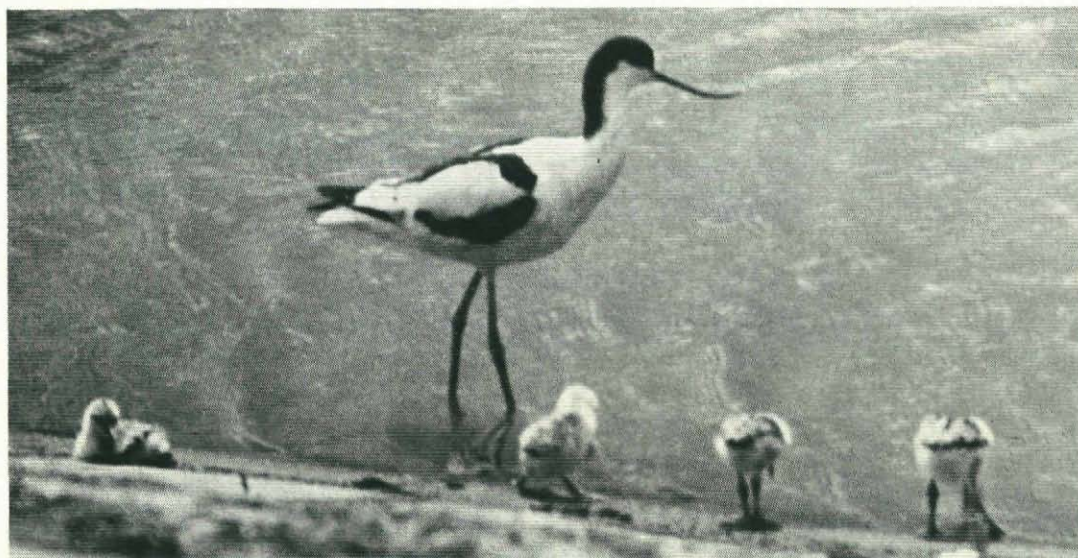

Fig. 2. *Kluut met jongen.*

Futen zijn het gehele jaar door in het Ventjagersgaatje aanwezig, zij het dat het aantal overzomeraars de 10 niet overschrijdt. De grootste concentraties bezoeken het gebied in het najaar met als maxima 104 vogels op 13 september 1970 en 94 vogels op 6 november 1971. Het is niet onwaarschijnlijk dat de toename van de Aalscholver in het Hollands Diep-Haringvlietgebied na de sluiting, samenhangt met het feit dat door het uitbannen van de getijden het water ietwat helderder werd. De 210 stuks van 11 september 1971 vormen voor de Ventjagersplaten een absoluut maximum tot dusver, en gezien de aantallen die elders rond die datum aanwezig waren, neem ik aan dat de gehele septemberpopulatie in het Hollands Diep-Haringvlietgebied tussen de 275 en 300 vogels lag. Het aantal in de nazomer pleisterende Lepelaars liep de laatste jaren snel terug; in 1971 moest worden volstaan met een éénmalige waarneming van 5 exemplaren. Voor zover mij bekend zijn de maxima voor de laatste jaren: 1964 45 vogels op 20 september, 1965 geen waarnemingen in mijn

bezit, 1966 115 vogels (10), 1967 25 vogels op 19 augustus, 1968 42 op 10 augustus, 1969 15 op 6 september en 1970 28 op 15 augustus en 2 september. Vóór de sluiting foerageerden de Lepelaars het meest in de slenken op de zuidelijke platen en werd overtijd op een met biezten begroeide bank aan de rand van het Volkerak. Ogenscheinlijk echter hebben de waterstaatkundige wijzigingen van de laatste jaren het complex voor deze soort niet onaantrekkelijker gemaakt en het is dan ook de vraag of de landelijke populatie-afname dan wel een keuze van andere nazomer-pleisterplaatsen oorzaak is van deze ontwikkeling. Vermeldenswaard is nog dat de jaarlijks bezochte pleisterplaats in de Biesbosch óók in 1971 goed was bezet.

Als pleisterplaats voor Anatidae nemen de noordelijke Ventjagersplaten wel een uitzonderlijke positie in. Reeds eerder werd gewezen op de functie van het gebied als ganzen-slaapplaats (7 en 8); door de centrale ligging in het Hollands Diep-Haringvlietgebied en door de reeds eerder omschreven structuur bieden de platen de ganzen een nagenoeg

ideale overnachtingsplaats. De appreciatie van dit gebied moge ook blijken uit het feit dat sinds 1969 en waarschijnlijk reeds eerder Grauwe ganzen zich concentreren op de noordelijke Ventjagersplaat om er te overzomeren en te ruïen (5). Scharen zwemmen frequenter het complex het gehele jaar door. De concentraties bereiken hun grootste omvang in de nazomer en vroege herfst. Was het voorheen vooral de zuidelijke plaat waarop met name de Wintertaling gedurende de najaarstrek in maximaal ca. 10.000 exemplaren pleisterde, na de sluiting van het Volkerak werd geleidelijk het noordelijke complex intensiever bezocht. De Wintertaling bereikte reeds na de sluiting van het Volkerak nooit meer de vroegere aantallen en, zoals verwacht, was dit een van de soorten waarvoor na de sluiting van het Haringvliet het gebied minder aantrekkelijk werd, waarbij dan nog aangetekend moet worden dat de aantallen in de nazomer van 1971 wellicht nog gunstig werden beïnvloed door de abnormaal lage waterstanden die een aanzienlijke oppervlakte aan platen voor langere perioden droog lieten. De Wilde Eend is de talrijkste soort; enorme scharen rusten overdag alom op de platen. De avondvluchten naar en ochtendvluchten van de omliggende landbouwvelden vormen een indrukwekkend schouwspel. Lebrecht (1) trof in augustus 1947 in de inmiddels door de zoute getijdenstromingen afgestorven biez- en rietkraag langs de Flakkeese oever grote aantallen ruïenden aan. Aangenomen mag worden dat momenteel, door het nagenoeg ontbreken van enige dichte vegetatie van allure, zwemmen niet ruïen in dit gebied. De betrekkelijk lage quanta van eind juni duiden hier ook op. Het is echter niet uitgesloten dat kleine gezelschappen Bergeenden er wel blijven ruïen. Het aantal overzomeraars van deze soort belooft enkele duizenden en ieder jaar zijn er een paar koppels met pulli. Een

waarneming van ca. 100 vogels die op 15 augustus 1970 zeer geconcentreerd ter hoogte van de oostpunt van Overflakkee in het Haringvliet zwommen, zou kunnen wijzen op ruïen; op 14 augustus 1971 werd iets dergelijks waargenomen.

Verlaten we het waterwild en richten we de aandacht op de steltlopers. In de zomer van 1971 poogden een veel groter aantal paren Strandplevieren dan in voorgaande jaren, en tevens enkele paartjes Bontbekplevieren zich te vestigen op de grotendeels nog kale, drooggevalen strook langs de noordzijde van de Dammenweg; tevens kwamen Scholeksters en Kluten tot broeden. Door de grote recreatiedruk waren de resultaten pover. Van de 50-60 paar Strandplevieren werd ca. 60% van de legsels verlaten en de sterfte onder de pulli was groot. De broedresultaten van de andere drie soorten waren navenant, hoewel enkele paren Bontbekplevieren jongen en één paar Kluten zelfs een voltallig legsel wisten groot te brengen (fig. 2). Door de ongetwijfeld snelle vegetatieve ontwikkeling in de komende jaren is dit biotoop voor deze steltlopers wellicht slechts éénmalig geschikt geweest en, tenzij maatregelen kunnen worden geëffectueerd die er op zijn gericht enerzijds de recreatie althans uit een deel van de strook te weren en anderzijds de vegetatieve ontwikkeling tegen te gaan, zal hier een potentiële mogelijkheid voor het handhaven van een broedterrein voor enkele minder courante steltlopersoorten niet worden benut. Wat soortverscheidenheid aangaat vormen de steltlopers de grootste groep. De zoute slikken van de zuidelijke platen trekken min of meer specifieke vertegenwoordigers van mariene gebieden, zoals Rosse grutto's, Zilverplevieren en Scholeksters, alsmede, zij het slechts in geringe aantallen, Steenlopers en Kanoetstrandlopers. Deze groep, tezamen met de minder marien gebonden soorten als Wulp en Bonte strandloper, ge-

bruiken de noordelijke platen als hoogwater-vluchtplaats of, indien deze onder staan, de buitendijkse graslanden van Overflakkee, Tiengemeten of de Hoekse Waard. In totaal werden 28 steltlopersoorten op de noordelijke Ventjagersplaten waargenomen, waarvan slechts drie — Bokje (6-11-1971), Drieteen-strandloper (11-9-1971: 2 vogels) en Temmincks strandloper — als uitzonderingen kunnen worden beschouwd. Diverse soorten verschijnen in grote concentraties, waarbij Bonte strandloper met een maximum van 8000 (med. Zwarts), Kemphaan met een maximum van 3000 op 11-9-1971 en Kluut met een maximum van 7700 op 30-8-1966 (10) wel de hoogste scores bereiken. Overigens is de nazomerconcentratie van de Kluut in dit gebied de laatste jaren sterk teruggelopen en werden sinds 1969 geen hogere aantallen dan 2000 vogels geteld; het zou interessant zijn te weten welk terrein deze functie heeft overgenomen. Het overzomeren van niet broedende steltlopers is een ander aspect. In 1969 overzomerden minder dan 10, in 1970 40 à 50 en in 1971 ca. 30 Zwarte ruiters. Voorts kwamen van niet hier te lande broedende steltlopers waarnemingen beschikbaar van Zilverplevier, Rosse grutto en Bonte strandloper in de periode 10-20 juni, welke derhalve eveneens op overzomerer duiden. Bijzonder is de aanwezigheid van 2 Kleine strandlopers op 13 juni 1970. Naast overzomerende Bontbekplevieren blijken, evenals elders in het Hollands Diep-Haringvlietgebied (7), tot in de eerste juni-decade in het reservaat grote gezelschappen doortrekkende Bontbekplevieren te kunnen pleisteren. Het aantalverloop van de niet broedende exemplaren was in 1971: 6 juni 200, 9 juni 300, 12 juni 150, 26 juni 70. Een derde groep die in indrukwekkende aantallen het complex frequenteert, is die van de Laridae. Zilver- en Grote mantelmeeuwen zijn het gehele jaar door present en de aan-

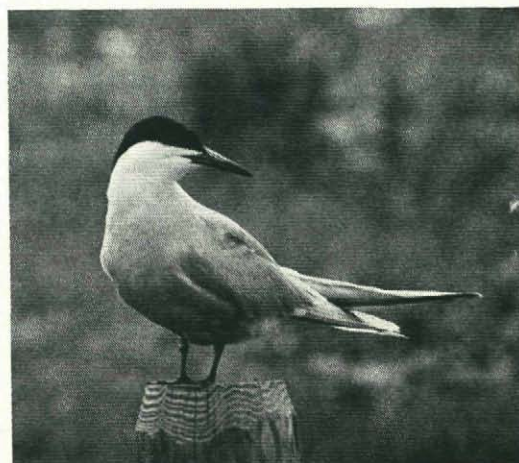

Fig. 3. *Visdiefje*.

tallen Kap- en Stormmeeuwen kunnen duizenden belopen. Aparte vermelding verdient de aanwezigheid van een Zwartkopmeeuw op 26 juni 1971. Voorts is het overzomerer van Dwergmeeuwen van belang, voor het eerst in 1970 met 12 en in 1971 met 15 à 20 exemplaren. Het zich tot dusver handhaven van de vestiging Visdiefjes op het Helle-gatsplein is een epos op zichzelf (fig. 3). Ondanks de verkeerstechnische werken en de ieder zomerweekend terugkerende recreatiedrukte rondom en in de kolonie komen de Visdiefjes nog ieder seizoen terug en worden er, zij het meestentijds geringe percentages, jongen grootgebracht. Zowel in 1970 als in 1971 vestigden zich er laat in het seizoen enkele paren Dwergsterns, en dank zij een inderhaast geïmproviseerde bewakingsdienst konden enkele jongen uitvliegen. Zwarte sterns overzomerer sinds 1970; gedurende de augustusmaand is deze soort vaak talrijk. Grote sterns bezoeken het complex af en toe en op 26 juni 1971 jaagden twee Reuzensterns boven het Ventjagersgaatje. Tenslotte zij vermeld dat de grote meeuwen, en in het winterhalfjaar bovendien de Bonte kraaien, de belangrijkste predatoren zijn. Een hoogst enkele maal jaagt een Slechtvalk boven de

platen. Regelmatiger marauderen Smellekens langs de noordzijde van de Dammenweg. Spectaculair was het schouwspel van vier tegelijkertijd jagende Visarenden op 11 september 1971.

Hoewel het overgrote deel van de hier behandelde waarnemingen stamt uit een periode waarin met korte tussenpozen enkele geweldige ingrepen in het milieu plaatsvonden en men mogelijk geneigd zal zijn de grote vogelconcentraties toe te schrijven aan het instabiele milieu vóór de sluiting en de hierop volgende overgangsfasen, zullen, ook nu een zekere stabilisering is ingetreden, de noordelijke Ventjagersplaten bij een gericht beheer als een belangrijk waterwildreservaat gehandhaafd kunnen blijven. De verwachting dat verdere wijzigingen zullen optreden in het voorkomen van een aantal vogelsoorten lijkt echter gewettigd. Zolang de zuidelijke platen worden bevoeid door zoute getijdenstromingen zal de voedselrijkdom scharen steltlopers blijven aantrekken. Aangenomen mag worden dat na de sluiting van de Oosterschelde aan het eind van de jaren zeventig dit voedselaanbod zal verdwijnen en dat althans voor de doortrekkende steltlopers de huidige functie van het reservaat zich zal wijzigen. Als rust- en wijkplaats voor waterwild zal het gebied ook na voltooiing van de deltawerken grote mogelijkheden blijven bieden. Doordat, afhankelijk van het wateraanbod, een belangrijk deel van de noordelijke platen onregelmatig zal worden bevoeid zodat, om de uitersten te noemen, bijvoorbeeld tijdens droge zomers brede zones langdurig droog kunnen vallen en daarentegen bij natte zomers het overgrote deel onder water zal blijven, is het niet onmogelijk dat de hier te verwachten natuurlijke vegetatieve ontwikkeling door deze omstandigheid zal worden beïnvloed. Een min of meer instabiel milieu zal zich dus handhaven, waarin enerzijds zonevorming van diverse soorten bie-

zen, wellicht Riet en enkele soorten moerasplanten tegemoet gezien kan worden, maar waarbij anderzijds op de lagere delen grote oppervlakten — zeker gedurende de eerste jaren — geen vegetatie van betekenis zullen dragen. Alleen op de permanent drooggevalen zones zal de vegetatie snel doorschieten; de ontwikkeling op de strook langs de Dammenweg in de zomer van 1971 is hiervan een voorbeeld. Hoe dan ook, de unieke situatie van enkele honderden hectaren aan platen die afwisselend juist boven dan wel net onder de waterspiegel liggen, blijft gehandhaafd, zodat het complex zijn onvervangbare functie als pleisterplaats voor eenden, als overnachtingsplaats voor diverse soorten ganzen en als ruiplaats voor de Grauwe gans kan blijven vervullen.

Nu reeds, maar zeker ook in de toekomst, zal het gebied grote vogelconcentraties blijven trekken en het is de hoogste tijd dat de huidige, zeer indirecte reservaatstatus wordt omgevormd tot een definitieve, bv. door aanwijzing ingevolge de natuurbeschermingswet. Het jachtvrij blijven van het complex is een vereiste. Recreatieve ontwikkelingen op en rond de plaat dienen te worden vermeden. Een voordeel is dat het Ventjagersgaatje ondiep en slibrijk is, eigenschappen die een barrière vormen voor de waterrecreatie. Speciaal van de in het zomerseizoen ruiende Grauwe ganzen mag worden aangenomen dat zij uiterst gevoelig zijn voor frequent voorkomende verstoringen op de ruiplaats, zodat een verbod om de Ventjagersplaat te betreden en een vaarverbod voor het Ventjagersgaatje noodzakelijk zijn wil dit fenomeen behouden kunnen worden. De omstandigheid dat de noordelijke Ventjagersplaten in het territoire van vier gemeenten vallen — Willemstad, Oostflakkee, Zuid-Beyerland en Numansdorp — zal er niet toe hebben bijgedragen dat van die zijde een bestemming als natuurgebied werd vastgelegd toen de

mogelijkheid daarvoor open was. Een ernstige tegenslag was de realisatie van de hoogspanningsleiding Hoeksche Waard - Goeree Overflakkee in de zomer van 1971. Het tracé loopt parallel aan de Haringvlietbrug en de Dammenweg en omsluit de noordelijke Ventjagersplaten aan de oost- en zuidzijde. Vanuit natuurbeschermingsoogpunt is het gekozen traject zonder meer een ergerlijke blunder: er worden diverse ochtend- en avondtrekroutes van ganzen doorkruist, enkele malen per etmaal moeten steltlopers op getijdentrek tussen de zuidelijke en noordelijke platen het traject passeren en voorts vinden de duizenden eenden op hun dagelijkse voedseltrek van en naar de foerageerterreinen de draden op hun baan. Tenminste zo zorgwekkend is dat nu boven de Haringvlietbrug, die door zijn hoogte toch reeds voor het in het Hollands Diep-Haringvliet zo

vaak heen en weer trekkende waterwild een scheiding vormde, op de voor de vogels gebruikelijke passeerhoogte, electriciteitsdraden lopen. Het is te begrijpen dat terstond na het aanbrengen van de draden de meldingen van slachtoffers binnenkwamen: ganzen, eenden, meeuwen en steltlopers. Een tweede punt dat zorgen baart is de snelle vervuiling van het Hollands Diep-Haringvliet. Nu afvoer naar zee niet langer kan plaatsvinden, spoelt het vele afval aan langs de oevers en blijft daar. Voorts is weinig fantasie nodig om zich een voorstelling te vormen van het feit dat het Hollands Diep-Haringvliet een zinkput is geworden voor de „onzichtbare” stoffen die door de Rijn worden afgevoerd: het behoeft geen verwondering te wekken indien binnen niet al te lange tijd rapporten vrijkomen die van een toenemend gehalte aan kwik e.d. in het rivierwater spreken.

Litteratuur:

1. Lebre, T., 1964. Oecologische successie en waterwildconcentraties. *Ardea* 52: 48-92.
2. Lebre, T., 1964. De achteruitgang van de Grauwe gans (*Anser anser*) op de Ventjagersplaten. *De Levende Natuur* 67: 271-278.
3. Lebre, T., 1968. De Sasseplaat, waterwildreservaat in het Hollands Diep. *De Levende Natuur* 71: 49-56.
4. Ondersteuningsgroep van de werkcommissie recreatie- en natuurgebieden in de delta. Ontwikkeling van de Ventjagersplaat met omgeving als natuurgebied. Stencil.
5. Ouweneel, G. L., 1969. Ruiende Grauwe ganzen (*Anser anser*) in het Haringvliet. *Limosa* 42: 206-223.
6. Ouweneel, G. L., 1970. Broedende Dwergsternen op het Hellegatsplein. *Limosa* 43: 161-162.
7. Ouweneel, G. L., 1971. De avifauna van Cromstrijen. *De Levende Natuur* 74: 25-37.
8. Ouweneel, G. L., 1971. Het pleisteren van ganzen in het Hollands Diep-Haringvlietgebied in het seizoen 1970-1971. *De Levende Natuur* 74: 121-128.
9. Ouweneel, G. L., 1971. Het voorkomen van de Brandgans (*Branta leucopsis*) in het Hollands Diep-Haringvlietgebied. *Limosa* 44: 84-101.
10. Wolff, W. J., 1967. Watervogeltellingen in het gehele Nederlandse Deltagebied. *Limosa* 40: 216-225.
11. Wolff, W. J., 1969. Distribution of non-breeding waders in an estuarine area in relation to the distribution of their food organisms. *Ardea* 57: 1-28.